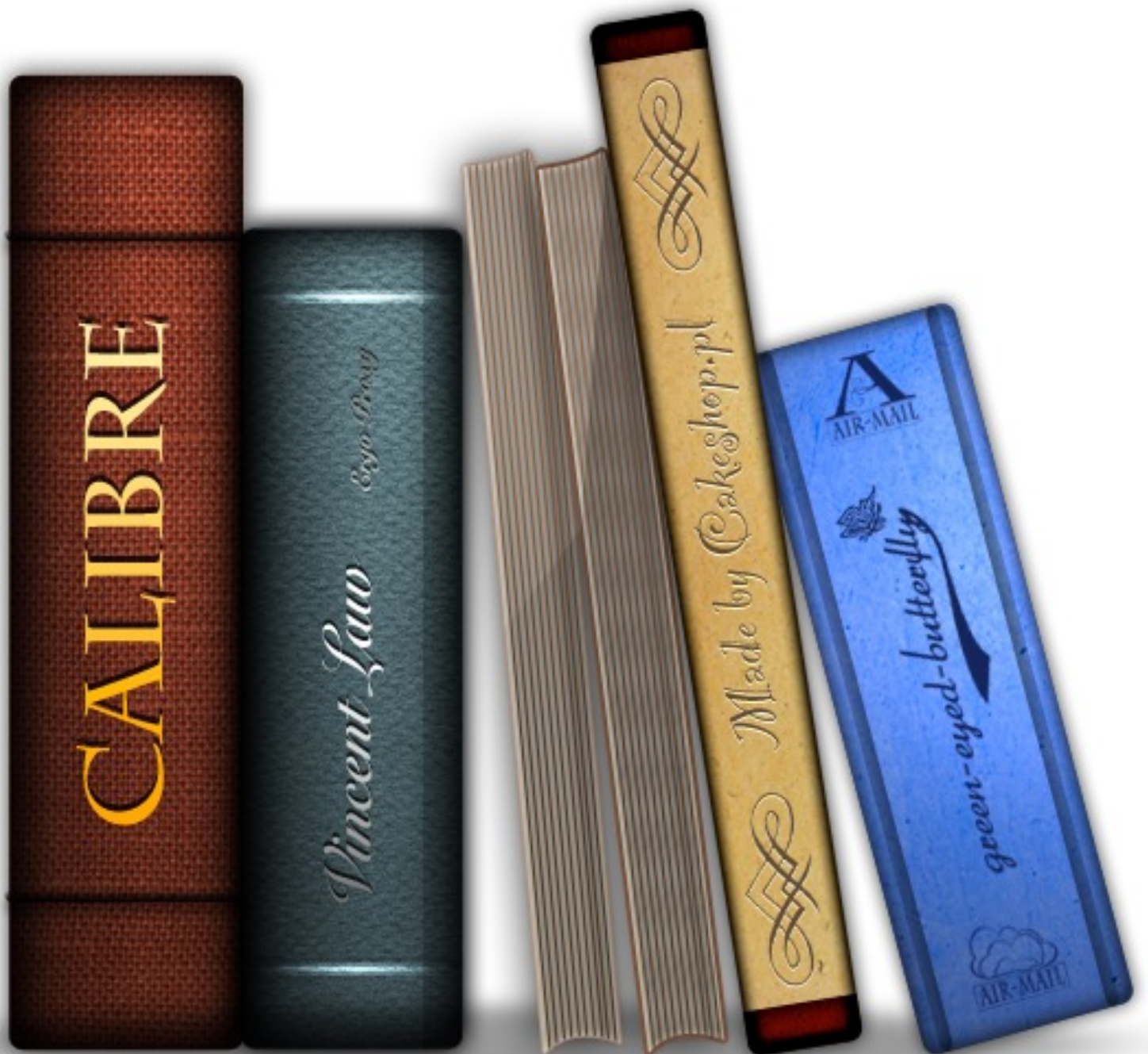

Hasanaginica

Ljubomir Simović

calibre 0.8.36

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Љубомир Симовић

ХАСАНАГИНИЦА

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Љубомир Симовић

ХАСАНАГИНИЦА

Садржај

ПРВИ ДЕО

1 СЛИКА ВОЈНА БОЛНИЦА У ПЛАНИНИ

II СЛИКА ХАСАНАГИНА КУЋА

III СЛИКА ЛОГОР ПРЕД ХАСАНАГИНОМ КУЋОМ

IV СЛИКА КУЋА БЕГА ПИНТОРОВИЋА

ДРУГИ ДЕО

I СЛИКА КУЋА БЕГА ПИНТОРОВИЋА

II СЛИКА ХАСАНАГИНА КУЋА

III СЛИКА КУЋА ПИНТОРОВИЋА. БАШТА.

IV СЛИКА ПРЕД ХАСАНАГИНОМ КУЋОМ

ХАСАНАГИНИЦА

ЛИЦА

ХАСАНАГА

ХАСАНАГИНИЦА

МАЈКА ХАСАНАГИНА

БЕГ ПИНТОРОВИЋ, брат Хасанагинице

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА

ЕФЕНДИЈА ЈУСУФ, Хасанагин саветник

АХМЕД ХУСО СУЉО МУСА } Хасанагини аскери

ПРВИ ДЕО

I СЛИКА ВОЈНА БОЛНИЦА У ПЛАНИНИ

Суљо:

И оваквог агу, и шејтана,

и овакву службу!

И овакав живот,

и злостављање!

Не вреди да пожелиш,

ако он није пожелео!

Не вреди да кажеш,

ако он није казао!

ХУСО:

И баш разјурио?

СУЉО:

Ма, као кокоши!

А дали смо последње паре,

послали у касабу Ибрахима,

као, он је највештији!

Он, шпицлов, претио, потплаћивао,

обећавао златна брда,
скупио шта је скупио,
боље није ни мого,
а и то на једвите јаде.
Две му успут побегле.
А овима које су стигле
Хасанага потпрашио пете!

ХУСО:

Ама зашто, Алаха ти?

СУЉО:

Каже неће

да му логор погане курве!

ХУСО:

Јесу ли бар биле чему?

СУЉО:

А какве и да нађеш, него половне?

Женске за војну употребу!

Једна допола оћелавила,

у другој има деведесет ока, најмање,

трећа рамље, четврта прирамљује,

пета без пола зуба,
шеста длакава ко мушкарац,
седмој се бело навукло преко ока,
осму бабица последњи пут окупала!

Дај шта даш!

После четири месеца у овој пустињи,
учиниле нам се као султаније!

А он у њих ко у рој мува!

Оставиле су, вала, димије по трњацима!

ХУСО:

Данас отеро,
сутра ће по њих сам да шаље сеизе,
да зове на кафу и ратлук.

Знам ја Хасанагу.

СУЉО:

Плашим се да не знаш.

Викао јутрос.

да му је женскиње довде дошло,
да због жена ни царевина не ваља,
да би нам боље било да их нема!

А после и удатима забранио да долазе!

ХУСО:

Хасанага?

СУЉО:

Исти Хасанага!

Поцрвенио, запенио,

па му од беса

и она гласина дошла некако пискава.

Ево овако се устобочио,

луд, кад ти кажем,

па просто вришти:

„Женско!

Кад помислим да је стохвати од мене,

нек је хиљадухвати од мене!”

ХУСО:

Да хоће да се опкладимо

ко ће брже

богатији да сагради град!

Па да се овако поделимо:

њему најбољи цареви неимари,

инцилири и хазнадари,
њему сав камен, песак и јапија,
сви чекићи и мистрије и либеле,
ашови, будаци, црепови и кречане,
сви надзорници, дунђери, црнотравци,
земљомери, тесари и циглари,
и каменоресци,
сва кола и сви волови, све кириџије,
скелеџије, сакаџије, рабаџије, кувари,
и понајбоља земља!

Али ни једно женско!

А мени ништа,
само најгора ледина!

Ал да ми даду жене прекоплотке,
узбуквуше, устарабарке, мурдаруше,
роспије, орјатке, облигузије,
лезилебовићке, луцпрде, погузјашице,
да ми даду секадаше, драмосерке,
ђускалице, спрозоркуше, гарнизонке,
хоћке и нећке, и рададајке,

успијуше, намигуше и шпице,
језичарке, шмизле, торокуше,
пишне и јешне, шаралице и цвећке,
дудлашице, згузанагузовићке,
настогуше, узбачвуше,
богомолъке, војникуше и дроце,
официркуше, свађалице, вртирепке,
стискавице, цакалице и лудајке,
здрпиловићке, прекотезгуше,
дукатовке, префриганке,
многопије, копилуше и фанфуље,
сукнозгртаљке, испичутуре,
успутњаче, сногуше, сенабије,
утешитељке, збрзићке, удаваче,
профукљаче, учкур-мајсторице,
успаљенице, и зграновнице, и чакшируше!

Па да видимо:

неће он стићи ни камен на камен,
а ја ћу и чудо веће од Стамбола!
Где женско зашушти,

ту замирише и погача,
замирише лонац пасуља,
зазелене се дудови,
под дудовима зацрвени се кров!
Где је женско,
ту се нађу и грађа, и добри мајстори!

СУЉО:

Пробај то тако Хасанаги да накитиш!
Овде се, бре, буђамо четири месеца,
перемо крв, привијамо траве,
а из какве смо пуцњаве добауљали!
Ја сам још наглув од онога пушкетања.
Па ова планинчина, четири месеца еј!
Да заборавиш како људи,
а да научиш како буљине говоре!
Још мало, вала, па и ја да пролистам!
Једва се докопасмо помало снаге,
једва скупаторисмо нешто цркавице
за нешто жена,
а Хасанага

не даде нам ни чалабрцнути!

ХУСО:

Да не верујеш рођеним ушима!

Па тај је чуо и кад у седмој соби

зашуште димије!

За то је увек имао добар слух!

Седи у Гацку,

а чује ђердан у Требињу!

Ваљале су му и обилне, и ситне,

и нетакнуте, и овејанке,

и турске, и ђаурске, и млетачке,

па и средовечне, ако су још држеће!

И увек му је било мало!

А ово што кажеш, ово је велика промена!

Шта мислиш, да није на нешто нагазио?

Неко му нешто замесио и смутио?

Није толико обртање без ичега.

Можда је омађијан?

АХМЕД:

Биће да га је у ономе боју

— а сви бар знамо шта је стање ратно —

неки арамија, неки здрпиловић,

на незгодно место га је млатно!

И ту га је оштетио знатно!

СУЉО:

Шта му је било —

ја нити знам, нит питам.

Његова ствар.

Кад је он тражио

— а, прича се, и по три-четри за ноћ —

мене није питао.

Његов алат, његова и работа!

Нисам Хасанагиница

па да се жалим ако и мени не дотекне.

Али, да знаш, ово ћу да му упамтим!

Биће још неких пазара,

затребаће му и моји грошеви!

Имаће он

и мене због чега да погледа!

Могу ја и иза букве,

и у трње,

а не увек у најгушћи метеж!

Може и мени да се заглави нож!

Може и коњ да ми се повреди!

Може и да ми покисне барут!

Што да не може?

Киша је природна појава!

Могу, напросто, да назебем пред битку!

Ааа, имам и ја нешто ситнине за кусур!

АХМЕД:

Немој да те чује буква,

да те чује камен,

да те чује жаба,

да те чују слепи мишеви,

да те чује паучина!

Јер ћеш ти да висиш, и то цело,

ко што аги виси један део!

МУСА:

Мој ти је другарски савет,

да мање лајеш!

СУЉО:

Знам ја шта говорим!

МУСА:

Гурни главу под воду, па говори!

Чуће те ко треба!

СУЉО:

Нисам ни ја у овом мишљењу усамљен!

Кад је ага најурио

оних осам лепотица,

није закино само мени!

Него шездесетпеторици војника!

Ево долазе, распитај се шта мисле!

Сваки зуји као кошница!

Ајде, опипај било аскерима!

Људи су сасвим озлојеђени,

не крију шта мисле!

ХУСО:

Нису то аскери, него Хасанага!

(Аскери одлазе. На сцену улазе Хасанага и Јусуф. Ахмед, кога они коју су на сцени и иначе не примећују, чак и кад говори, остаје на свом месту.)

ХАСАНАГА:

Коња одма да оседлаш!

Полако, чућеш зашто!

Поведи и резервног,

да можеш да их мењаш.

Чим спремиш, појаши,

ко да им репови горе, тако појаши!

А кад стигнеш,

па макар било и у најглувље доба,

није важно,

има да пробудиш Хасанагиницу

и да истој саопштиш

да се ја кући враћам прекосутра,

ал да ме она код куће не чека!

ЈУСУФ:

Него да изађе преда те?

ХАСАНАГА:

Или сам ја луд, па нејасно говорим,

или си ти глуп, па не разумеш?

Хоћу да се Хасанагиница

врати мајци! је л ти сад јасно?

Никад више

ни у сенку моје куће да не уђе!

Разумеш?

ЈУСУФ:

Ма ајде! Ти би сад хтео да те ја цело вече
одвраћам од оног што и не желиш да учиниш!

ХАСАНАГА:

Е, ништа теже,

него да човек мудар и школован,

када му кажеш „попара”,

то схвати тако како и јесте: „попара”!

ЈУСУФ:

Молим те, да се разумемо!

Је л ти твоју жену

стварно, за свагда, тераш од куће?

Разводиш се?

ХАСАНАГА:

Јесте!

Да ми на очи никад више не изађе!

ЈУСУФ:

Опасно је чинити нешто без разлога.

ХАСАНАГА:

Овде сте ме на носилима донели,

је л тако?

Капало је из носила, кроз платно,

колико сам крварио!

Рана до ране,

не знаш којој ћеш пре да притекнеш!

Је ли ико верово да ћу преживети?

Па те ране

видам овде ево већ четири месеца,

а моја госпа за та четири месеца

ни једанпут не нађе да ме обиђе!

Не може, госпа, од своје силне госпоштине!

ЈУСУФ:

Молим те, чекај да седнем!

Ноге су ми се пресекле!

Седи сад и ти,

још мало па ћемо заједно да се смејемо!

ХАСАНАГА:

Ако ти се с коца смеје,
смејаћеш се!

ЈУСУФ:

Сад још и колац!

Али о твоме разлогу
не вреди ни да се говори!

Што да ти причам кад знаш!

Па сам си јутрос

женама војника забранио да долазе!

Рекао си, и с правом, да жене уносе неред...

ХАСАНАГА:

Рекао сам да не долазе одсад,
али су досад долазиле.

Само она није нашла за сходно...

ЈУСУФ:

Како и да ти дође,

кад би сви рекли, ко што за друге и кажу,
да због похоте, а не због бриге, долази?

ХАСАНАГА:

Баш си ми бистар! Шта може с похотом
самртник?

АХМЕД:

Зато се ага и љути
што се плаши да ништа не може!

ЈУСУФ:

Свет прича што прича,
и не види оно што јесте, и како јесте,
већ бира истину која га више забавља!
Да Хасанагиница и дође, претпоставимо,
да с тобом поприча и пред целом војском,
да све буде чедно, како и треба,
опет би о њој певали бесрамне песме!

Нема жене која је овамо дошла
а да није опевана папрено!

А и ти.

Ко зна шта би и теби испевали.

ХАСАНАГА:

Мени? Воло би баш да видим
ко би стиснуо, КО би имо три чисте,

да мене тури у скаредну песму!

Главу би му откино!

АХМЕД:

Частио би га сувим златом!

ХАСАНАГА:

Него је охола моја госпођа,

неће јој се господској нози у логор,

међу касапе и главосече,

у војној болници смрди, види се крв,

војска неокупана,

образовање на врло ниском нивоу,

хигијена равна нули,

истим ножем секу и нокте и хлеб!

Ту може и да се повраћа!

Где ће ту она своје беговске ноздрве!

Да је због неког, па и да покуша,

ал где ће беговица, па још Пинторовићка,

замисли,

старо господско колено, стара лоза,

због једног аге, па нек јој је и муж,

из госпоштине у планину да потегне!

Е, па, ево јој садево!

Има одма д идеш,

да кажеш да ми се губи из куће! За свагда!

Па сад нек види

колко ће је коштати њена госпоштина!

ЈУСУФ:

Ту госпоштину измишља твоја сиротиња.

Али да ти кажем једну ствар.

То што ти говориш

— да је тераш, и томе слично —

то си се ти од велике жудње смутио...

ХАСАНАГА:

Опет твоје левантинске мудролије!

Вама све мирише на дињу пуну пчела!

Женско ти се дими у глави!

„Хилгаду и једна ноћ”, је л?

Шехерезада? Бисер у пупку?

Много ти читаш и фантазираш!

Од овог што се овде збива

одвој ти то

што о том свету знаш!

Ово није Стамбол, него Требиње!

И тамо није Багдад, него је Гацко!

Шта он мени каже! Жудња!

Па ја од жудње побенавио?

Бре! Па да сам јој слуга толике године, дошла би,

да је за мене коња везивала, дошла би,

ако не због мене, оно због моји рана,

ако не због рана,

оно барем због оног детета,

да се барем због њега, и због Алаха,

самилосном покаже!

По томе сад суди и каква је мајка!

АХМЕД:

Много, бре, виче овај ага!

А чим неко много виче,

знај да виче да би нешто прећутао!

ЈУСУФ:

Хасанаго! Па та жена је само

чувала свој стид, Кураном прописан,

и у том стиду је чувала твоје име!

А знаш где живиш,

и знаш како се име

у овој земљи брзо изгуби!

Хасанагиница се држала обичаја...

ХАСАНАГА:

Па јој до тих обичаја

стало више него до рањеног мужа?

Ајде, молим те!

Друге су могле да прекораче

и јаруге, и стид, и обичај!

И такву ти љубав — можеш је цукцу о реп! —

која устукне пред обичајем и законом!

ЈУСУФ:

То ти говориш овде у шуми,

а она седи доле у касаби.

Питаћу те кад сиђеш.

Лако је седети у шуми

и смејати се законима!

ХАСАНАГА:

Реко ли ја теби да спремаш коње?

ЈУСУФ:

Баш не можеш да сачекаш

да прво дођеш кући,

да с Хасанаганицом поразговараш,

да се објасниш?

Сачекај барем до јутра,

обећавам ти, кренућу ујутру,

а стићи ћу ко да сам још ноћас пошао!

Шта је три сата јахања!

ХАСАНАГА:

Сад си рекао! То! Три сата јахања!

Ето видиш!

Није ми кадуна ни толико могла!

Она мене константно презире!

Још од самог почетка, нисам ја слеп!

Е, па, сад је и томе крај!

ЈУСУФ:

Не можеш да чекаш ни до јутра?

То мора баш вечерас да се одлучи?

Хасанаго, шта је вечерас?

Који је бог вечерас?

Што не погледаш мало и последице?

ХАСАНАГА:

Последице су друга прича, и друга брига.

ЈУСУФ:

А дете? Па још је на сиси...

ХАСАНАГА:

Била и на то мислити.

ЈУСУФ:

Ко и ти сад?

Богами, аго, ово је велики грех!

Како мислиш са овим пред Алаха?

АХМЕД:

И коњ би ти реко, да си га питао:

превише је ага до Алаха!

Да ти је грло топ, па не би могло

преко аге дозвати Алаха!

ХАСАНАГА:

Реко сам да спремиш коње
и пођеш.

ЈУСУФ:

Чиниш, аго, што ни куга не чини.

Седи и размисли!

ХАСАНАГА:

А сад ме чуј,

док ти још говорим језиком!

Знам да си ме целих дванаест година

саветовао, разумевао, и тако даље!

Зато те толико и трпим.

А сад чуј шта ти кажем:

Сад нећу да ме разумеш!

Сад оћу да ме слушаш!

ЈУСУФ:

Нису ли те речи мало претврде?

ХАСАНАГА:

Нису колико батина!

А мислим да си довољно бистар

да ти батину не треба двапут показати!

АХМЕД:

Аге те мазиле, па се сада чудиш
што са тобом тако строго поступају!

Е, мој ефендијо! Ко са агама тикве сади,
аге му се о главу лупају!

ЈУСУФ:

У реду, аго, како ти кажеш;
спремићу коње.

АХМЕД:

Мудар човек!
Брзо научио да су речи мишеви,
па сад говори са мишоловком у устима!

ЈУСУФ:

И, кад стигнем, да не гледам које је доба,
да пробудим Хасанагиницу,
и да јој кажем
да се ти кући враћаш прекосутра,
и да те она код куће не чека?

Тим речима?

ХАСАНАГА:

Да више нећу да је видим, да ми се губи,
ето тако да каш!

(Затамњење)

II СЛИКА ХАСАНАГИНА КУЋА

ХАСАНАГИНИЦА:

Шта сад да радим?

Зашто да оставим своје дете?

Зато што је тако рекао Хасанага?

А због чега је тако рекао?

Да је бар имао разлога,

разлога макар каквог,

разлога макар ко око прста конца...

Зар само толико: Хасанага је рекао,

и то је све?

То је и оптужба, и пресуда, и закон?

Да је рекао да ме не воли,

не бих ни питала!

А то ти није рекао? Није?

Седам година не да да мрднем из куће,

плаши се да ме неко погледа;

неко ми каже „добардан”,

а он зато по месец дана не говори.
Није ми дао ни с братом да останем насамо.
Изађем у башту,
он бесни: „Шта ћеш у башти?”
А сад тражи да му дођем у планину,
међу војнике!
Од страха нисам смела, ефендијо!
Да сам му дошла, реко би да сам похотљива,
и не би ми признао да сам дошла због њега,
него да, куја, осетим војнички зној!
Ко да га чујем шта каже!
Па зар се ја нисам само приклонила
обичајима ове земље и вере,
а ко те обичаје чува, до Хасанага?
Ко толико пази на ред и образ,
на стид и смерност и уздржљивост,
ко Хасанага?
Седећи овде,
ја сам њему образ чувала,
онако како је он тражио да се чува!

Зар због тога да ми дете одузима?

Боже мој, како се све то окренуло!

Којим точком?

Ко да се будим

на месту на коме нисам заспала!

Држим руку у крилу, гледам је,

и као да је никад нисам видела.

Да је бар неки бог,

него мој Хасанага!

Да је бар онај који је стварао свет,

него Хасанага који воли овчетину,

Хасанага који звижди кад спава!

ЈУСУФ:

Смири се, госпо. Хајде, смири се.

Сећаш ли се: „Нека је селам вама

зато што сте били стрпљиви”?

То си можда због овог часа учила.

Дај да се држимо онога што нам је јасно.

Више и не можемо.

Разумем ја

где те је бацила Хасанагина порука,
видим до којих граница!

Ти си тамо

одакле се виде кувани облаци,
казани препуни зуба,

и где је свака грдоба могућа!

Аман, држи се онога што је јасно!

Ага је рекао да идеш. Избора нема.

Учини, иако не разумеш!

Не питај како и зашто!

То зашто води право у лудило!

Сад је дошло до најгорег,

и горег не може бити;

сад је лакше.

Скоро ће ти и брат.

Кад стигнеш кући, одмори се,

седи у башту, узми нешто да везеш,

дуго гледај у неко дрво.

Загледај се у оно

што досад ниси ни видела.

А док се ово зло
некако не измени на добро
— а можда би се дало изменити —
све што видиш
може да буде утеха.

Понадај се у оно што се зна
када се седи
под чемпресом, три корака од воде.
Хајде, смири се.

Некад и чиста кошуља може да утеши.

ХАСАНАГИНИЦА:

Не треба мени утеха;
мени треба да разумем!
Зашто? — то ми грми у глави, ефендијо!
Ко да ми главу разноси! Зашто? Зашто?

ЈУСУФ:

И ја се питам.
Хасанагу су исцрпли последњи бојеви.
Јављали смо о победама,
а и јесу биле победе,

али такве, да их што пре заборавиш.

Много крви, много мртвих и рањених.

Па су ми успут пале на памет

и разне сплетке беговске.

Хасанага о томе ћути,

а ја га не питам.

Бегови нерадо гледају

толико власти у Хасанагиним рукама.

Стално га нешто боцкају.

Те немој ово, те не смеш оно,

те ово није твоја ствар,

те о томе треба ми да кажемо,

о оном ниси смео без питања.

Стално неке трзавице.

Очито, хоће да му оспоре власт.

Ал што му је они више оспоравају,

то је он суровије доказује.

ХАСАНАГИНИЦА:

Разумем шта хоћеш да кажеш;

ал злом се ништа не доказује.

Зар се снага није доказала
ако се није злом доказала?

ЈУСУФ:

Ја то не тврдим, ја само кажем шта мислим.

Ага је постао много нервозан,
зачас прасне, не уме да се савлада,
понаша се непромишљено...

А чини ми се
да има и неких других разлога...

ХАСАНАГИНИЦА:

Неправда није избирљива; неправди све
може да буде разлог...

(Усобу, усплахирено, скоротрчећи, улазимајка Хасанагина)

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Ево долазе!

ХАСАНАГИНИЦА:

Да није Хасанага?

Хасанагини гласници?

Да кажу да није истина?

ЈУСУФ:

Бег Пинторовић, Хасанагинице.

ХАСАНАГИНИЦА:

Како ли је стигао тако брзо?

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Ти мислиш брзо,

а ја зебем што је толико закаснио.

Могао је да стигне одавно.

Већ сам стрепела где ли је одјахао.

У оној првој љутњи,

свашта је могао...

Ево га, фала Алаху...

ЈУСУФ:

Сад се прибери, Хасанагинице.

Ако несрећа не може да се избегне,

барем се одмотава и пролази.

Што мора да стигне, нека стигне што пре,

за касније ти остаје мање зла.

Ајде, сад ће и најгоре проћи...

ХАСАНАГИНИЦА:

Како проћи, црној мени,

кад најгоре тек почиње!

(Улази бег Пинторовић)

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Чуо си, беже, за нашу несрећу?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Од кога је, бољем се нисам ни надао.

Јеси ли спремна?

ХАСАНАГИНИЦА:

Како „спремна“? Шта значи „спремна“?

Савила, сложила хаљине,

увила рунде, минђуше, огрлице,

избројала прстење?

Како за ово да се спремим...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ?

Оно су њени сандуци напољу?

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Њени.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

То ће момци да изнесу.

Више нема шта да се чека?

Је ли готово? Идемо?

ХАСАНАГИНИЦА:

А дете? А да се с дететом опростим?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ајде, опрости се,

ал се опрости брзо!

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Немој, беже, тако брзо, ко с коња!

Хоћу да те питам

можеш ли да нам помогнеш.

Можда је теби спас у рукама.

Ако можеш, помози,

душу ћеш себи олакшати!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

А од чега, претпоставимо, да је олакшавам?

Је ли ово твој Хасанага учинио,

или ја?

Шта ош од мене?

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Не знам је ли грешник Хасанага,

али знам да је несретник.

Можда и грешим, није ни чудити се,

али ме барем саслушај.

Још сам се једино теби од јутрос надала.

И Хасанаги се треба смиловати.

Ако се помео, није се ниодчег помео.

Њему је увек морало бити најтеже.

Хасанага је гушио побуне,

још ће се причати у коликој крви.

ХАСАНАГИНИЦА:

Знам ја какве сам рукаве прала!

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Што нико није морао, он је морао.

Крв коју теби не би ни понудили,

он је морао да прима као почаст!

ХАСАНАГИНИЦА:

А крв се враћа...

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Он је почео одакле је могао почети.

Друго си ти.

Теби је тај почетак отаљо чукундед,
ил неко ближи, ил даљи, ал ти је отаљо.
Не љути се, не причам ово да те наљутим...
Тебе чува твоје име, од старина,
а Хасанагу чува његова ревност.
А ти знаш
шта у његовом послу значи
бити ревносан!
Он није имао доказано оно
што су теби још прадедови доказали.
Што је теби сигурно, њему није.
Он и у сну
мора да стрепи, да осигурава.
Кажу: могао је да плете ужад,
ко што је плео и његов отац,
а ја ћу на то да те припитам:
ко је утврдио крајину?
Да ли ти јашеш и киснеш
ноћу по Херцеговини?
Не прекидај ме, беже...

Теби се жури,
а мени треба много времена.

ХАСАНАГИНИЦА:

Треба времена и оном детету,
које сте сви заборавили...

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Ко би од ага чекао седам година
да му се роди првенац?

Ко би стрепео седам година
да л ће му жена уопште родити?

А Хасанага је, видиш, чекао.

Није ти тешко да погодиш зашто.

И сад, када је дочекао радост,
види шта чини!

Значи да је пометен, да не расуђује,
да му је у главу ударила крв,
и да му треба помоћи.

То је лудило, беже,
а у лудилу нема намере!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Могу да ти кажем, кратко и јасно,
да је твој Хасанага потпуно присебан!
Са мном је врло присебно разговарао.

ХАСАНАГИНИЦА:

Кад?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Па јутрос!

Кад сте ми јавили,
питао сам се шта прво да радим.

И помислио сам да је најбоље
да прво видим Хасанагу. Разумеш?

ХАСАНАГИНИЦА:

Шта ти је рекао?

Јеси ли га питао зашто?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Вредело би ми колко да питам коња
на коме сам дојахо,
или камен за који сам га везао.

Није Хасанага оставио места
за разговоре и питања.

Зашто? Зато што је тако рекао Хасанага!

Од таквог ЗАТО не може се ни прапорац!

Ал ти се не бој. Разумеш?

Ако се овде угасило

није се на целом свету угасило.

Нећемо се ни ми обртати

онако како Хасанага дува!

ХАСАНАГИНИЦА:

Зашто си ишао код Хасанаге?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Тражио сам илми-хабер, ето зашто!

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Онда је, значи, свршено!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Рекао сам

да те без илми-хабера кући не водим.

И то врло енергично!

Ево погледај,

ово је илми-хабер од Хасанаге,

написан пред сведоцима;

доказ да ниси отерана,
да нема твога брака са Хасанагом,
да је поништен,
да мош да с удајеш.

Ево и потписа.

ХАСАНАГИНИЦА:

Шта кажеш?

Нема мога брака са Хасанагом,
не постоји? Избрисан?

Ни оних седам година не постоје,
ни моје дете не постоји?

Ја, будала, патим и плачем,
а ти уредио да не постоји!

И Хасанага, кажеш, потписао?

И сад је све у реду, можемо и да певамо,
имамо илми-хабер?

А шта ћу с њим?

Покажи ми тај илми-хабер, Алаха ти!

Може ли он на рану да се привије?

Могу ли тај илми-хабер да подојим?

Мени дете од сисе отржу,
знаш ли то,
мој брате, мој Пинторовићу?
Хасанага ми ноћас узео дете,
а ти би данас да ме удајеш!
Кад пре?
Те мудрости вам нема ни у лудилу!
Кад све то може,
што не би могло и сунце у џезву?
Видиш ли, ефендијо,
ни моје лудило није највеће.
Изгубила дете, па изгубила памет!
А зашто су они памет изгубили?
Шта сам ја њима?
Ђуле, којим један у другог пуцају?
Ни то, ситна сам ја.
Ставиш ме овде, ставиш онде, преместиш,
одмоташ,
замоташ,
узмеш, оставиш,

започнеш, па опараш, па препочнеш...

Хоћемо ли од тебе тестију, иловачо,

или ћемо ћасу, иловачо, или саксију,

или окарину,

или лонац?

Иловача бар нема језика...

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Смири се, кћери.

Видиш ли,

свима им се дими из уста.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ти, стара, ћути.

А ти

пољуби дете, па да крећемо!

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Хајде, кћери.

Данас нам нема другог разговора

До залудног...

(Јусуфизлази)

Видиш да не вреди, па не вреди.

Виде само оно
што плива на врху воде.

(Враћасе Јусуф са колевком)

ХАСАНАГИНИЦА:

Ево моје молитве,

сија у колевци...

Посло ми Алах

колевку пуну светлости...

Јабуко моја...

Мојој дојци топло у твојим устима

као грешнику у милости Алаховој...

Брате!

Куран каже да га две године дојим!

До две године има више од године!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Наћи ће му се дојилџа, не брини.

Биће у реду.

ХАСАНАГИНИЦА:

Биће у реду!

Чујеш ли шта ми кажу — биће у реду!

Да те је кучка родила, па не би
без мајчинога млека остало...
Толико немоћна,
да се немоћи своје стидим...
у дете не смем да погледам од стида...
Зар да те живог мајка оплакује...

(Клоненаколевку)

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ама, види је, молим те!
Шта је сад нашла да изводи?
Немам намеру да вепра чекам у кориту!
Није мене мој покојни отац
неком вепру за вечеру спремо!
Дужи се одатле, па д идемо!

(Затамњење)

III СЛИКА ЛОГОР ПРЕД ХАСАНАГИНОМ КУЋОМ

(Насцени се виде кућа и простор испред ње, на коме је смештено логор Хасанагиних војника. Страномокренутом публици, кућане мазиде. То омогућава да се прати разговор који ће се, у другом делу ове слике, одвијати у Хасанагиној соби.

у почетку, аскерису одвојени у две групе.)

Суљо

(у разговору са Ахмедом):

Изнесе она купус са овчетином.

Ја појдем.

Изнесе баклаву.

Појдем.

Донесе она бадеме,

појдем и бадеме.

Пита оћеш ли кафу,

кажем оћу.

Донесе она кафу.

Попијем.

О оном још ни речи,

само је гледам.

Погледам је овако, скрозирам је,
видим, врућина јој.

Погледам је овако,
она цепти од зиме.

АХМЕД:

И онда?

СУЉО:

Дише, ко да је трчала узбрдо.

Ништа ја, ћутим.

Не брзам, идем на сигурно.

АХМЕД:

Па већ ти је сигурно,
није ти џабе дала толику храну!

Кошта то!

А плус је и удовица!

Шта ћеш сигурније?

СУЉО:

Не знаш ти жене.

Кад покажеш да хоћеш, оне неће,
чак и кад им се из петних жила хоће!

С њима ти треба до краја изокола.

Али да видиш даље.

Тако ти ја,

ручо, па седим и пушим.

Док ће ти она мени —

да ти покажем сабљу.

Каку сабљу, питам ја,

каже: ону у соби.

Ајде да видим.

А осећам колко је сати.

Уведе ти она мене у собу...

МУСА

(уразговорусаХусом):

Знам само то,

кад ага кине,

ти мислиш открио се преко ноћи, назебо,

Уно у ладну воду,

спаво без чарапа,

ухватила га промаја;

а није,

Него кинуо из неке намере!

Пази шта ти кажем!

Ко не разуме о чему ага кија,

искијаће!

ХУСО:

Тражиш длаку у јајету.

То је бар просто,

и све је било по пропису.

Молим лепо.

Хасанага отеро жену,

бег Пинторовић тражио илми-хабер,

каже нећу да је водим

без илми-хабера!

Има човек и право.

Хасанага, опет, са своје стране,

реко: добро, у реду,

ево ти тај илми-хабер! Закити се!

Кад је већ неће, што да јој стаје на пут?

Нека се удаје, ако хоће.

И то ти је све! Квит! Чиста посла!

Штета само опаке жене!

Ко да се на месечини сунчала...

МУСА:

Ама баш и није толико квит!

Чиста посла? Међ њима никад нису чиста посла,

то ти ја кажем, а ти, ако хоћеш, провери!

И то са Хасанагиницом канда је нека политика!

ХУСО:

Ти све пребацујеш на политички терен!

Олиста буква — политика! Процвета багрем —

политика!

Разболи се крава, цркне — опет политика!

Ваљда има још нешто, осим политике?

МУСА:

Причекај, па ћеш видети.

Зна се каква је ово игра.

Ту ти се никад не зна шта се зна.

Ко нешто не зна на време, тешко њему!

Ако се нешто крупније није замутило

између аге и бега, ево главе!

Ко зна шта је све однела вода

Док је и ово испливало на видело!

Пази шта сам ти казао.

ХУСО:

Можеш ли ти мени да кажеш

хоће ли стићи вечера?

То ти мени кажи!

МУСА:

Па ето видиш, и то је неки знак!

Ни храна не стиже редовно!

Шта то значи? Значи:

ага има неке велике бриге!

Све иде у прилог оном како сам казао...

ХУСО:

Боље да питам Суља...

(Прилази Суљу и Ахмеду)

АХМЕД:

Ти то, богами, прилично успешно!

Ја пробо нешто са Шемсом, одабашиницом,

писао, слао цвеће,

а она ништа, па ништа!

Прави се важна, мајку јој,
ко да има три сисе, а не две!

ХУСО:

То би морало да се преброји!

АХМЕД:

Да не би ти? Паз да се не забројиш!

ХУСО:

Ако је реч о Шемси,

ту бих ти био оран рачунџија!

Ако се и забројим — ништа, бројаћу поново,
пребројаваћу, ако треба, и целу ноћ!

Слатка је то рачуница!

АХМЕД:

Паз да ти не падне сикира у мед,
могла би да се оглибави, знаш!

ХУСО:

Одлучила Шемса да се с-скине,
и примени трб-бушне веш-штине!

Гол-лити се и с десна, и с-с лева,

на све стране голотиња с-сева!

Ал Ахмеду то ништа не вреди,

стиснуо се човек, ко да штеди!

Чујете ли, госпе и велможе,

наш Ахмед би хтео, ал не може!

„Одо ја кући!” — плъуну Шемса стручно —

„а ти, јадо, ради својеручно!”

АХМЕД:

Немој да ја теби покажем својеручно!

Немој да ја теби сабијем рогове!

Зна се како треба са говедима!

ХУСО:

Немој да ти покажем

на ком сам месту рогат!

АХМЕД:

То ти своје ћаћи покажи, знаш!

СУЉО:

Тако ћете још и до ножева, будале!

Ајде, пусти човека!

ХУСО:

Он мени да каже да сам говедо!

То је инсинуација!

АХМЕД:

Шта се мешаш у разговор...

ХУСО:

И јес ми разговор!

Има ли Шемса три сисе, или две!

Крупно питање!

Наћи ћу ти једну и са дванаест,

само је малко глибава,

а требаће ти и пара за кукуруз!

СУЉО:

Ајде, кад ти кажем!

Треба ага да чује,

па да ради дреновак!

ХУСО:

А шта је с вечером?

Опет ништа?

СУЉО:

Ако си гладан,

глади муву по трбуву,
нек ти мува питу кува!

ХУСО:

И таквог ти агу!

Пушка убија кад је пуна,
а казан кад је празан убија!

И то боље него мерзер, да знаш!

Нека он припази,

То може и у његов трбу да опали!

(Одлазинадругикрајсцене)

АХМЕД:

Не знам шта да радим са Шемсом.

Ил она, ил ниједна!

Дотле је дошло!

Не ваља мени што много идеалишем...

СУЉО:

Ма, то ти опет о Шемси?

АХМЕД:

О Шемси...

СУЉО:

Можда је начула да си био гробар,
па жену страх...

Гробар је гадно занимање...

(Прилази Муса)

МУСА:

Ништа не јављају за вечеру?

СУЉО:

Ништа.

МУСА:

Е, вала, стварно га претераше!

АХМЕД:

Да ти довршим о Шемси...

СУЉО:

Немој, молим те!

Не могу ни о Шемси на празан стомак.

ХУСО:

Знаш ли ти шта је божја милост

за сиромаша човека?

Телећа чорба!

Греје трбух, смирује живце, припитомљава!

Приставити два литра ладне воде,
ставити везу зелени, парадајз,
једну бабуру,
главицу црног лука,
мало соли и бибера.

Два жуманцета и лонче кисела млека.
А одабрати лепе комаде телетине!
Па насећи два-три кромпира!
Све то добро промешати,
и добро запржити,
па закиселити сирћетом!

Па кад седнеш!
То се милост, то се објава небеска
пуши и мирише из препуног тањира!

СУЉО:

Ајде царни ту ватру.
Ако смо гладни
не морамо и да се смрзавамо.
Лако је аги горе на миндерлуку;
гори мангал,

иза крст̄а наслаго јастуке,
а пред миндерлуком жубори наргила!

И то после обилне вечере!

МУСА:

Јадно му је његово добро.

Зар га не видиш како је уфитиљио?

Што би се смејо тако гласно, да није назор?

Ја ти кажем, да он гадно очајава!

СУЉО:

Тако бих и ја волео да очајавам!

Што мене тако неко не унесрећи!

Него ти, Суљо, седи на пањ, пред ватру,

спреда гориш, с леђа ти ладно,

кеса празна, трбух празан,

и, што је најгоре, кревет празан!

МУСА:

Не бих ја дао моје благо за његово!

СУЉО:

Које, бре, твоје благо?

Буђаву чизму под главом,

коњско ћебе којим се покриваш,
леб удробљен у кишницу?

МУСА:

Паметан човек на већем и не завиди!

СУЉО:

Погледај, дина ти, опет упалио прозор!

Можда се сетио,

па усто да нареди да се донесе вечера? А?

*(Светлостулогорусепотпуногаси;истовремено,палисеу
Хасанагинојсоби,укојуулазе,разговарајући,ЈусуфиХасанага.)*

ЈУСУФ:

Кад ме питаш, да ти и кажем.

Отворено говорећи, ствар се незгодно развија.

Чуо си да су навалили просци.

ХАСАНАГА:

Па шта? То сам и очекивао.

ЈУСУФ:

Ово може да има и политичке последице.

Плашим се да се бег увредио,

да му је повређен понос,

и да би можда хтео да ти се освети.

Да стави тачку на твоју каријеру!

ХАСАНАГА:

Ко? Он? Нема он такав камен у темељу!

ЈУСУФ:

Какав му је камен у темељу,

то ти још не знаш.

Знаћеш кад видиш ко ће јој бити муж.

Бег себи тражи зета

који ће, прво, теби да буде на утук,

и, друго,

који ће га пред санџакбегом подупрети.

Можда чак и пред везиром!

Не бој се,

он Хасанагиници неће бирати мужа

по лепоти, или по не знам чему,

него по томе

од какве ће му бити вајде.

Што њему већа вајда, теби штета.

Толико ваљда знаш.

Не бавиш се овим послом од јуче.

Тражи он добар камен за свој темељ.

Просце одбија, чека велику зверку.

ХАСАНАГА:

Мислиш?

ЈУСУФ:

Нема ту шта много да се мисли.

Наоштрио се да те уништи,

па сада тражи савезника.

А рачунај

да, ако те потисне с највише степенице,

потиснуће те и с оне најдоње!

То иде по том реду.

ХАСАНАГА:

Много си ти то накитио.

ЈУСУФ:

Ништа ја нисам накитио.

Мого би нешто крупно да ти прикачи.

Наћи ће неку велику кривицу, из више разлога:

већу је кривицу лакше доказати,

а већом кривицом и оптужбом, и већом казном,

лакше се и народ смири и убеди.

Ту нема ништа напола и половично.

Та игра ти је, надам се, позната.

Зна се шта пали.

ХАСАНАГА:

Имаш ти, брате, велику фантазију.

Док је Млечића и ајдука,

и док санџакбегу треба скупљати порезе,

док треба чувати границу и трговце...

ЈУСУФ:

Ти си политички стабилан?

ХАСАНАГА:

Него?

Није свилени душек за бацање!

Ја по гудурама, с куртом и демиртом,

а они дотле филџан, кафицу, ратлук,

па на серџаде под чемпрес!

Па до подне гледај уз Требишњицу,

а од подне низ Требишњицу!

А ко то осигурава?

ЈУСУФ:

Па због тога те и не трпе!

То, што си их задужио,

то ће ти и доћи главе!

ХАСАНАГА:

Док ја нисам узео војску у руке,

на шта је, кажи, ова крајина личила?

Разбојништва, пљачке и паљевине,

отимачина, силовање, убијање,

побуне, сиромаштина,

нису се скупљали порези,

на све стране некакви елементи,

путеви опасни, кревети пуни крви,

несигурна граница, епидемије, поплаве,

курвање, сифилис,

и не само сифилис — него и полне болести!

А ко је успео да заведе ред?

ЈУСУФ:

Ништа није опасно као успех.

Поготову тамо, где нико није успео.

Кажем ти, ако вратиш Хасанагинуцу,
од много чега ћеш бити миран и сигуран.

ХАСАНАГА:

Шта би ти тео?

Да се пресамитим:

„Извинте, погрешио сам,
јео сам бунике, био сам луд,
опростите, нећу више никад,
сад сам се опаметио, ево и потврде,
набавићу и добру карактеристику,
оћете ли да клекнем, да вам се поклоним,
да л бисте можда нешто и у готову,
само ви каште шта треба!”

Не долази у обзир!

ЈУСУФ:

Предочио сам ти шта би могао бег.

ХАСАНАГА:

Зâ њга ја имам адут у рукаву!

Да га адутирам како ми падне на памет!

ЈУСУФ:

А шта мислиш, ако он теби адутира?

Не би он презао

ни да мртваца из гроба подигне,

само да теби науди!

ХАСАНАГА:

Е, кад би он мого све оно што оће!

ЈУСУФ:

Није реч само о њему.

Реч је о оном кога он тражи за зета.

Ко зна с ким ћеш имати посла.

ХАСАНАГА:

Ништа он мени не може.

Доста је да се граница мало узнемири,

па да се бегови смире... ко беле лале!

Сами ће они, измеђ себе,

да ућуткају Пинторовића, кад им затреба!

Па и тог његовог зета!

Важно је да ја обављам посао.

То је по том питању.

А што се тиче Хасанагинице —

она је сама себи замесила.

Сад нек извлачи консеквенце!

Зна се шта се зашта добија.

Што кажеш, то ће и да ти одјекне.

ЈУСУФ:

Никад се не зна.

Колко пута мислиш да видиш све,

а оно испадне да ниси видео ништа.

Мислиш да све држиш у својим рукама,

чврсто и сигурно,

а на крају

испадне да си чинио онако

како је хтео неко кога и не знаш.

Човек верује да је сав савцит од челика,

а оно испадне да је тај челик восак

између нечијег палца и кажипрста.

Кола носе и невидљиви точкови...

Али дај боже да си ти у праву...

ХАСАНАГА:

Можеш ли ти мени неку чињеницу,

нешто као нож, бакрач, конопац, лонче,
да ја то опипам?

ЈУСУФ:

Не може се то само прстима...

ХАСАНАГА:

Кажи ти мени: можеш ли, или не можеш?

ЈУСУФ:

Не могу, Хасанаго.

ХАСАНАГА:

Е онда ћути!

(Затамњење)

IV СЛИКА КУЋА БЕГА ПИНТОРОВИЋА

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Ништа не једеш.

На шта ћеш да личиш?

Човек треба да једе, пре свега.

Да знаш, то ти је наопако:

два-три зрна бадема, орах, зрно грожђа!

И врапцу треба више!

ХАСАНАГИНИЦА:

Више ми се и не тражи.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Како си спавала?

ХАСАНАГИНИЦА:

Тако, да ми је било жао

да се пробудим.

Сањала, као дојим онај ђурђевак,

сав мирише на моје млеко.

Цео дан ме боли груди.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

То је од млека.

Не ваља ти ни то
што толико сањаш.

ХАСАНАГИНИЦА:

Сан је мени овај разговор,
и ова кућа, а не оно што сањам.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Мораћеш да се отргнеш.
Овако нећеш ваљати ни себи,
ни Богу, ни људима.

Треба мало да се притрпиш.

Време је највећи лекар.

Данас ми изгледаш мирнија.

ХАСАНАГИНИЦА:

У ово доба дана,
светлост ми изгледа као нека милост...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Добро је и то.
И то је неко побољшање.

Али не ваља

кад човеку расположење зависи

од тога да ли је ведро или облачно.

Шта мислиш сутра, кад почну оне кишетине?

ХАСАНАГИНИЦА:

Може и то да смири.

Може и ружно време да буде лепо.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Јес, лепо, али за тугу.

Лепа она бљузгавица, оно блато, онај мрак,

раздани се тек у подне,

а одмах почне и да се смркава?

ХАСАНАГИНИЦА:

Не разумеш.

Ја сам се овде у Алаху смирила.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

у Алаху?

ХАСАНАГИНИЦА:

Одједном ми се одасвуд указује.

Осећам га у води,

у мирису кадуље, у укусу бадема,
у чешљу кад се чешљам,
у маслини, у коњу,
у црвеном и плавом концу, кад везем...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Кажеш у концу? У чешљу?

Какав ти је то Алах?

ХАСАНАГИНИЦА:

Онај једини.

Бог муслимана, хришћана и птица...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Треба тебе од таквог Алаха лечити, знаш!

То си од оног безбожника научила!

ХАСАНАГИНИЦА:

Мислиш од Хасане?

Не знаш ти његовог бога.

Његов бог има његову браду,

његов трбух, његове жуљеве...

Ми смо и у Алаху многобошци.

Колико ага и бегова, толико богова.

Па и сваки ти абаџија, и берберин,
и коњушар, и аскер,
начинио себи бога према себи.
Свак од њих мисли да му је Алах слуга,
да Алах нема другог посла
него да њега оправдава,
да њему даје за право.
Они ти кроје Алаха према себи,
ко да је Алах кошуља.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Кажи хвала што зидови немају уши!
Алах чује, ал он ће и да опрости...

ХАСАНАГИНИЦА:

Засветлео ми
онда кад се све око мене стамнило.
Променило се нешто у мени.
Ко да сам почела да разумем — и коленом!
Како да ти то објасним?
Осећам се тако,
ко да је и моја кожа научила да мисли...

Видим да не разумеш...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Ајде, не фантазирај!

Несрећни људи каткад верују

да им несрећа даје право на све.

Јесте, јесте.

Нисам ни ја од јуче.

Има их који се и у несрећи понесу!

Па им се чини да су својом несрећом

нарочити међу људима!

Па, као, они знају

оно што нико живи не зна!

Могла би ти да будеш мало скромнија,

и да престанеш да се заносиш.

Боље да седнеш и да узмеш Куран...

(Улази бег Пинторовић)

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Шта ви то о Курану?

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Ништа, мало причамо.

Хоћеш да седнеш?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ај да седнем.

Ал баш и немам пуно времена.

Чекам госта,

зато сам и навратио,

да вас обавестим.

ХАСАНАГИНИЦА:

Да нећеш опет неком да ме показујеш?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ајде, ајде!

Не мораш ми одма бибер у очи!

Овог пута је озбиљно! Разумеш?

Долази човек до кога ми је стало!

Друге сам одбијо јер сам чекао њега.

Није то неки прирепак, него фактор!

Саш тек да видиш праву госпоштину!

ХАСАНАГИНИЦА:

Што једноставно не кажеш ко долази?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Седи да чујеш.

Има да се изненадиш.

Никад ти не би пало на памет!

ХАСАНАГИНИЦА:

Ко долази?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Имотски кадија!

ХАСАНАГИНИЦА:

Шта кажеш?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Знао сам да ш пребледети!

ХАСАНАГИНИЦА:

Имотски кадија?

Он, после седам година?

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Хвала Алаху!

Чујеш ли,

Алах те радосним знаком опомиње!

Кад те је просио Хасанага,

Ти си хтела за кадију!

Алах зна када је чему време!

ХАСАНАГИНИЦА:

Хтела за кадију...

А ти рачунао, рачунао,

па израчунао Хасанагу!

Противила се, плакала, одбијала,

молила, није вредело!

Кадију си вратио кући, ко дечка!

Још си му се подсмевао за леђима!

Одакле си га данас ископо?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ископо? Шта хоћеш тиме да кажеш?

Како то мислиш: ископо?

Како се то изражаваш? Какав ти је то речник?

Молим те, да се разумемо:

ем си и сама хтела за кадију,

ем је прави коленовић и сојевић!

Сјајан човек!

Он не мора, ко неки, да виче да би га слушали!

Неко сатима прича, доказује,

а кадији доста да само погледа.

Седи као да сенка чемпреса

седи међ нама на диванахани.

Око њега увек нека тишина.

А из те тишине

прстен му на руци, као звезда!

А има и изглед!

Висок, витак, очи челично плаве...

ХАСАНАГИНИЦА:

То су моје речи!

Тако сам га ја вама описивала

пре седам година.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Пре је било пре, а сад је сад.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Богами, лепо! Не знам на шта се жалиш!

После оног аге од буковине,

кадија, свила и кадифа...

ХАСАНАГИНИЦА:

Па и то сам тако говорила, баш теби,

онда, пре седам година!

Хоћете ли сад

да ја вама на то одговарам

онако, оним речима,

како сте ви мени одговарали?

Кад сам рекла да је сав од кадифе,

казала си ми да је женскаст,

а да је Хасанага од станца камена!

Мушкарчина!

А кад сам теби говорила то,

то за косу, руку, глас и покрете,

казао си ми да је потуљен!

Њему сте се и пред слугама смејали.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ако почнемо тако да разговарамо,

не видим на чему ћемо завршити.

За седам година прође много воде.

Хасанаги не мош да се вратиш,

то ти је ваљда познато.

И шта сад?

Узима те човек кога си сама желела!

Богат, угледан, паметан. Добар домаћин.

Кадија се због тебе није женио!

То треба да цениш!

ХАСАНАГИНИЦА:

Како баш ништа,

ама баш ништа не разумеш?

Па сам кажеш да прође много воде

за седам година...

Ја сада имам дете...

У Имотски... Шта ја да радим у Имотском?

Кога ја имам у Имотском?

Како то човек вама да објасни?

Говорим, говорим,

а реч по реч

све даље и даље од оног што хоћу да кажем...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Замисли Хасанагу када чује!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Има да увуче рогове!

ХАСАНАГИНИЦА:

Боже, као да мртвима говорим!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Шта б дала да га видиш

кад буде чуо?

А? Два дана од чуда

неће моћи она уста да затвори!

Има да избуљи очи, бе,

да три сата гледа у једну муву,

а да је не види!

Саће мало да спусти кресту

кад се случајно сретнемо!

Овде ми се попео!

Од њега није могло ни да се дише!

Ааа, саћемо мало друкчије!

Саћемо и ми да пресавијемо страницу!

ХАСАНАГИНИЦА:

Шта сам то Алаху згрешила

да теби будем сестра?

Па зар ти не схваташ какве гадости говориш?

Па ти, брате, ни себе не поштујеш!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Е, сад је преко јего!

Одсад пази кад ћеш уста да отвориш!

А боље ти је да их не отвараш!

Одсад да знаш: кад те ко нешто пита,

у мом присуству,

има да каш: да, не,

јесте, није, хвала, изволте, молим,

и више ни реч! Јес разумела?

То ти је одсад цео речник!

Шта каже, молим те!

Да ја — ЈА! — не умем себе да поштујем!

Да ја, молим те лепо, после свега,

испаднем мојој сестри и никоговић!

Фино, бога ми! Заиста лепо васпитање!

А шта сам за њу учинио!

Запустио своје рођене послове...

(Застане, ослушкује, видно узнемирен)

Ево кадије! Шта сте се ушепртљале?

Дошо кадија!

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Ништа нисам чула.

Учинило ти се; биће да је ветар.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ваљда ја боље знам! То је кадија.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Ни коње, ни алку о капију...

Ваљда смо се запричали...

Одједном нешто заладило...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Идем да га дочекам и да разговарам.

Да још то претурим преко главе.

А ти

да ми се нигде ниси макла!

Јес чула?

И да знаш

да са свадбом не мислим да отежем!

Кадија је дуго чекао!

Разумеш?

(Бегизлази. Светлост сегаси, али тако дане помичне силу ете Хасанагинице имајке Пинторовића остану видљиве.)

ХАСАНАГИНИЦА:

Не светли ништа ни у кући,

не светли ни на сокаку.

Неко с неким о твојој судбини

разговара

у мраку.

Узалуд чекаш, дигавши

очајно лице из шака.

Не виде им се ни лица, ни имена,

ни речи им се не чују

од мрака.

Немаш појма шта се дешава,

Ти ниси у том колу;

а то је твоја глава

међу њима

на столу.

Не знаш да л ће ти главу на пањ,

ил ће те с лађе, у цаку.

Ти знаш само толико,

да се то ради

у мраку.

Одмиче ноћ, а ти чекаш

да ти се пресуда јави.

Тебе не зову на разговор,

а суде

о твојој глави.

Црне у довратку чекају те чалме,

црне рукавице претресају ти стан.

Нико ти неће рећи зашто мораш

да дигнеш косу и наслониш образ

на пањ.

Соба се дими од кафа и од лула.

Твоја глава, ил рука, шта је сад пало на вагу?

Не знаш, не видиш, не чујеш,

све се то ради

у мраку.

(Затамњење, завеса)

ДРУГИ ДЕО

I СЛИКА КУЋА БЕГА ПИНТОРОВИЋА

*(Свејекаоупретходнојслици. Светлосткојасенализатиче
ХасанагиницуимајкуПинторовићанаистимместимагдесуиуран
ијојслициседеле. УлазибегПинторовић.)*

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Оде кадија.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Оде? Како то — оде?

Опет га нисам чула.

Какви су му то коњи, кад се не чују?

Ни глас, ни звекир,

ни потковице на калдрми...

Боже ме прости,

ко да ти је магла била у гостима...

Шта сте толико до ово доба, дина ти?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Уморан сам, спава ми се,

и казаћу вам укратко.

Ти се, Хасанагинице,

удајеш за кадију из Имотског.

Свадба ће бити за недељу дана.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋ:

Не разумем, како да оде,
а ни на виђење не сврати?

Ово је чудна прошевина...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Шта има да је гледа?

Неће дуго чекати да је види.

Рекох да је свадба за недељу дана.

Биће посла преко главе,
треба ујутру све то одма покренути.

Ја ћу прво да с испавам.

Мртав сам уморан.

Ко да ми неко
чезе о леђа сломио.

ХАСАНАГИНИЦА:

А шта ћу сад ја?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ништа!

Не могу ништа више да слушавам!

Ако имаш нешто, сутра ћемо.

ХАСАНАГИНИЦА:

Ко да ти видим страх у рукама.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Страх? Какав страх?

Дуго смо причали, много пушили.

Кад много пушим дрхте ми руке.

Проћи ће, само да преспавам.

Људском организму је потребан сан.

А и шта ме испитујеш?

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Баш мало, седам дана!

А куд су дарови, па позивнице,

па кад ће људи стићи,

ако већ зором гласнике не пошаљеш?

Треба одмах да се направи списак.

А где су јело и пиће,

па мешење, па кување, па набавке,

па колко сватова,

па где ће ко да спава,

па хаљине за невесту...

Треба о свему мислити!

Лепо да се распаметиш...

Што ли је ово јутрос овако ладно?

Теби није?

Не знам, можда сам постала зимогрожљива...

ХАСАНАГИНИЦА:

Иловачу ископаш, поквасиш,

не питаш је шта ћеш од ње да месиш...

Почнеш једно, па се предомислиш,

па друго, па се опет предомислиш,

па треће,

а иловача на све пристаје...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Теби је тешко бити добар!

Теби је тешко угодити!

Оћу да учиним како је најбоље...

ХАСАНАГИНИЦА:

Коме најбоље? Теби или мени?

Јеси ли се ти упитао

како ћеш једног дана
оном детету да погледаш у лице?
Да и разумем што хоћеш да ме удајеш,
ал како да разумем
зашто толико журиш?
Да ти не стрепиш
да Хасанага може да се предомисли?
Ниси ти мени тражио мужа,
него себи код санџакбега потпору!
Зато теби сад ваља Имотски кадија.
Немој да се лажемо, кад знамо!
Ти и твоја политика!
Али кажи ми
шта ти мислиш да чиниш судњега дана,
кад и зрно горушичино
донесу да буде изморено?
Кад ти брат не буде брат,
ни мајка мајка,
па ни кадија пријатељ,
кад се свако о своме јадy забави?

Пусти мене, замисли се о себи!

Ти си сад себи насиље учинио!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Прво: немо ти мени да узимаш меру!

А друго: мисли ти и причај како год оћеш,

али ћеш чинити како ти се каже!

Доста ми је свега!

Свадба ће бити за недељу дана,

то сам ти већ саопштио,

и с тим је свршено!

Надам се да сам био довољно јасан!

ХАСАНАГИНИЦА:

Није баш свршено.

Има још једна ситница.

Седи да чујеш.

Хоћу да то рашчистимо одмах.

Хасанага ме отеро —

то ти се чини довољан заклон,

то ти је одрешило руке.

Хоће ли те то пред Алахом заклонити,

да л ће ти то

сутра пред Алахом руке везати —

то ћеш ти сам да видиш.

Дајеш ме без питања, као животињу.

у реду. Не могу ништа да учиним.

Биће онако као си ти

измерио,

како си ти

просудио,

како си ти

мислио да је најбоље.

Али једно има да буде по моме,

иначе свадбу растурај!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ти мени да претиш?

Видиш ли ти овај штап?

ХАСАНАГИНИЦА:

Боље ти је да ме чујеш до краја...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Пусти је да каже,

неће ти уши одсећи!

ХАСАНАГИНИЦА:

Кад пође свадба одавде,
морамо проћи крај двора Хасанагиних...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Баш, богме, лепо!
Може и ага, с прозора,
да ужива у пуцњави и певању!

ХАСАНАГИНИЦА:

Кад будемо крај куће, хоћу да станемо,
да свратим,
да још једном дете видим и пољубим!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Како ти то, молим те, замишљаш?
Јес ти полудела?
Ош да правиш будалу и од мене,
и од кадије, и од Хасанаге?

ХАСАНАГИНИЦА:

Види га сад!
Сад му је стало и до Хасанаге!

Сад се и за њега бринеш?

Да од Хасанаге не направим будалу?

То ли је твоја брига?

Не тичете ме се ни ти, ни ага, ни кадија,
хоћу да свратим,

да се с дететом опростим

А после чини како си намислио!

Али без тога ти нема свадбе, веруј ми,
то ти кажем на време!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ма, затворићу ја тебе...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Чекај, како не видиш...

Јâдо, шта си то намислила?

ХАСАНАГИНИЦА:

Ако не даш —

могу с прозора у Требишњицу!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ма није ваљда?

Па ајде, изволи, скачи!

Молим лепо!

Имаш пуну слободу!

Ош да ти отворим прозор?

Мени ће беда с врата!

ХАСАНАГИНИЦА:

Могу и више од тога!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

На пример, шта?

ХАСАНАГИНИЦА:

На пример, да пред светом

учиним неку срамоту!

На пример, да се попнем на софру, пред сватове,

да се разголитим,

да питам како им изгледам!

Могу да нудим да пипају, да провере!

Пипни, Хусеине, пипни, Сулејмане,

Синане, шта се стидиш, захвати шаком,

охо-хохооо!

има доста, остаће и за кадију!

Показаћу ти, Мустафа, шта и како!

Видим ја тебе, Мујо, како ме фиксираш!

У реду, нисам с раскида,

ал само ако си позамашан!

Да ми је знати,

ко је бољи: коњушар или коњ?

Јеси ли чуо?

Могу да псујем султана,

и султанову пасју мајку,

и везира — шта ми ко може?

Ваљда ћу нешто да изгубим?

Ионако сам све изгубила!

Схваташ ли сад? Свашта могу!

Кажем ти само толико,

колко да видиш о чему се ради!

Ја се више не плашим ни срамоте!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Она је полудела! Направиће ми сцену!

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Сад све може и сме, тешко њој!

Учини како је казала, нек види дете!

Не знам како ћеш, не питај ме,
али снађи се како знаш и умеш!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ал ту не вреди само ја да пристанем!

Како да кам кадији,
како да приволим Хасанагу?

Луде ли жене, боже мој!

Сад ми је јасно зашто је ага најурио!

Видиш ли да је ставила образ пода се?

ХАСАНАГИНИЦА:

Зинуо би ти кад би видео
шта све може да учини човек
када оугла на срамоту!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Мама, па шта сад да радим?

Како то да јој уредим?

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Како знаш!

Прети, моли, уцењуј, плаћај, наговарај,
лажи, ради шта хоћеш,

али уреди да се опрости с дететом!

Образ нам је у њеним рукама...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

А колико ћу понижења да прогутам,

мош ли ти то да замислиш?

Како ћу са тим пред кадију?

Таман све лепо уредили, ко људи...

А како Хасанагу — Хасанагу! — да молим?

Ја сам то замишљао сасвим другачије!

Сад ја њега, после свега, да молим? Страшно!

Све ми је пало у воду!

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Није, ако уредиш да види дете.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Па опет ага да сеири!

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Џаба причаш,

то до ње више не допире!

Послушај је,

као да ти се ради о глави!

Не вреди да објашњаваш,
она је ко на другом свету...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Све ми је овим доведено у питање...

(Краткапауза)

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

А лепо је говорио покојни отац:

„Каткад и оно што чујеш из људских уста
треба да послушаш ко да си чуо из облака!”

(Затамњење)

II СЛИКА ХАСАНАГИНА КУЋА

ХАСАНАГА:

Види ти, молим те, препреденлука!

Никог мањег, него Имотског кадију!

ЈУСУФ:

Ја сам ти рекао

да бег вреба неку велику зверку.

Добар камен углавио у темељ!

ХАСАНАГА:

Нисам га видео... па има, богами, одавно...

У ствари, од онда

кад смо заједно просили Хасанагиницу.

Значи, више од седам година... Па да.

И видиш, чеко па дочеко!

ЈУСУФ:

И шта сад мислиш?

ХАСАНАГА:

Одавно се нигде не показује.

Мени се никад није свиђао.

Увек фини, умивен, углађен,
а непријатан као златан зуб.

Сећам га се као превише ћутљивог.

Толико ћути,

да и кад каже „добар дан”

људи се забрину.

Замисле се: шта ли је тиме мислио?

ЈУСУФ:

Тај ти неће ићи наруку.

Ја сам ти говорио на време...

ХАСАНАГА:

Једва си чеко да ме подсетиш!

Десило се да си тачно предсказао,

па сад у себи прослављаш што је овако!

Ма немо да поричеш, почећеш да лажеш!

Ко да ја не знам!

Природно је да се радујеш!

Сећаш се оног звездочатца?

У Сарајеву, где ли но беше? Свеједно.

Као — удариће комета на Курбан-бајрам,

располутиће Земљину лопту,
оде планета у прашину!
Па кад је прошо Курбан-бајрам,
а Земља осванула здрава и читава,
ни комете, ни пропасти,
тај звездочатац да се убије!
Нисам видо несрећнијег човека!
Тако и ти; с том разликом,
што си ти нешто и погодио.
Слободно се ти радуј.
Ал да ми ипак гледамо шта ћемо сад...

ЈУСУФ:

Кадија, колко ја знам,
може да ти буде прилично опасан.
То је положај с великим утицајем...

ХАСАНАГА:

Ја ја... четворе очи и уши.
Ти ш мало више да се крећеш међ људима.
Никад се не зна где се шта може дознати.
Одвој и нешто бистријих војника,

да пазе и да слушају.

Оног вранца, са седлом и уларима,

ђутуре и комплетно,

одвешћеш као на поклон санџакбегу.

Додаћеш и оне млетачке сабље.

То из предострожности.

Да евентуално предупредимо.

И плус педесет дуката, у готову.

Ђути, знам шта оћеш да кажеш.

Не пита се пошто је глава.

У овом нема штедње.

Везир ће ме и више коштати.

Тако ти је то

кад се од нечег направи политика...

Да се предузму најхитније мере...

(Улази Хусо)

ХУСО:

Господару, дошао бег!

ХАСАНАГА:

Има ли тај бег неко име и презиме?

ХУСО:

Бег Пинторовић, Хасанаго!

ХАСАНАГА:

Бег Пинторовић?

ХУСО:

Јесте, аго!

ХАСАНАГА:

Ово је нови моменат!

Ефендијо, шта то може да значи?

Ово ми се апсолутно не допада!

Ко би рекао...

Је ли казо шта оће?

ХУСО:

Само ми је реко да је важно.

ХАСАНАГА:

Шта каш на ово?

ЈУСУФ:

Не разумем.

ХАСАНАГА:

Да га пустим да уђе?

ЈУСУФ:

Једино тако можеш нешто да сазнаш.

ХАСАНАГА:

Ајде, уведи га!

Али не жури, мало га задржавај!

Измисли нешто!

Кажу: ага прилего,

причекај д устане!

(Хусо излази)

ХАСАНАГА:

Шта саветујеш?

ЈУСУФ:

Сачекај га нека каже шта има.

Онда ћемо видети.

Ти се држи резервисано.

А ако нешто пита, или тражи,

са одговором не жури, него одгађај.

Да ми прво поразмислимо.

ХАСАНАГА:

Шта мислиш,

да није можда умешан и кадија?

ЈУСУФ:

Ко би га знао!

Ево ти га!

ХАСАНАГА:

Е, дуго ли га је задржо, свиња једна!

Гледа да га се што пре отараси!

Ти седи, и не излази!

Ако оће у четири ока, нек каже!

(Улази бег Пинторовић)

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Селам алејкум, Хасанаго!

ХАСАНАГА:

Алејкум селам, беже!

Добродошао, ако долазиш добром!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Добром, Хасанаго, ко и увек!

ХАСАНАГА:

Нисам баш навико.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Треба штошта

између себе да уредимо...

Да нема неке забуне...

ХАСАНАГА:

Прво седи.

(Краткатишина, док бег заузме место)

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ми онедавно више нисмо род...

ХАСАНАГА:

Јес, фала богу.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

То сад не значи

да треба да се гледамо попреко

и да се крвимо.

Него да мирно и разборито, ко људи...

Па и један другом да изађемо у сусрет...

(Застане, очекујући да Хасанаганешто каже. Како Хасанага ћути, бег наставља.)

На жалост, ових дана удајем сестру.

Ваљда си чуо.

ХАСАНАГА:

Начуо сам понешто, прича се.

Нисам се распитивао.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Не би ја журио с тим, ал виша сила.

Године пролазе,

није ни она, је ли, у првој младости.

Хтео не хтео, морам да правим свадбу.

Ко мене пита?

А, умал да заборавим!

Донех ти ове ножеве.

Видиш, овај је с дршком од седефа,

овај попрскан златом...

Уметничка израда, нема грешке...

погледај само, молим те, орнаментику! А?

То ти је од мене на презент!

Мали знак пажње с моје стране.

ХАСАНАГА:

А шта би сад требало с моје стране?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ма ајде, молим те! Ништа!

ХАСАНАГА:

Баш ништа?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Скоро ништа...

ХАСАНАГА:

„Скоро ништа” — то је већ нешто друго...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ма, нека ситница у вези са том свадбом.

Ама не вреди ни да се помене!

Ипак да ти кажем, кад сам већ ту.

Казаћу ти по реду, укратко.

Кажем ти, ситница.

Седи и слушај.

ХАСАНАГА:

Ево слушај; говори.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Таква и таква ствар!

(Дужатишина)

ХАСАНАГА:

Баш тако?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Тако, од речи до речи!

ХАСАНАГА:

Чу ли ти ово, ефендијо?

Оће да се опрости с дететом!

ЈУСУФ:

Не видим ништа посебно.

ХАСАНАГА:

Нисам знао да је тако болећива.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Тако је како ти кажем.

ХАСАНАГА:

Морам ти признати да сам искрено запањен.

Она је овде

манифестовала велику неосетљивост.

И као мајка, и као супруга.

А сад, одједном, постала осећајна...

Немо се љутити,

али то ми изгледа врло чудно.

Не одговара ни њеном менталитету.

Не знам шта да ти кажем.

А шта би на то кадија?

Да није неприлично, мислим лично за њега,
да са свадбом свраћа код жениног мужа?

Знаш ти какав је свет. То може да се протумачи.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Кадија присто.

Сад долазим од њега.

Немо да се нађеш увређен,
али ред је да прво њега питам;
сад је он актуелан.

Кад сам му реко, није ни обрву подиго.

Још ми каже: „Побогу,

зар само зато

да потезеш толики пут?

Наравно

да мајка треба с дететом да се опрости!”

И тако, ево мене код тебе.

Донех ножеве,

па као успут да те и за то припитам.

Не питај ме колко су коштали,
није учтиво да ти кажем.
Цену сам избрисо.
Важно је пријатељство,
а не неких тричавих двеста дуката!
Јеси видо,
овај трећи је украшен јантаром...
врло укусно урађен...
Ал да се вратим на ствар.
Да и то успут решимо.
Како ти и рекох,
с кадијине је стране у реду;
шта сад ти каш?
ХАСАНАГА:
Чекај, да ја то мало пробистрим.
Седи ти овде,
овде ти је, ево, ракија,
овде ораси,
причекај мало.
Слободно се послужи.

Раскомоти се.

Ја ћу за моменат.

(Дајезнак Јусуфу ис њим се одваја крајњи угаосцене)

ХАСАНАГА:

Шта мислиш?

ЈУСУФ:

Мислим да пристанеш.

ХАСАНАГА:

Да није сумњиво?

Не би он ово на презент због ситнице...

Погледај, добри су.

Лаже да је двеста дуката.

Ал нек је и сто, па је оне много.

Како ти оцењујеш ситуацију?

ЈУСУФ:

Ово ти је добра прилика,

истина, можда мало непријатна,

али, све у свему, врло погодна...

ХАСАНАГА:

Прилика добра, мало непријатна, врло погодна!

Испаде ти та лопта четвртаста!

ЈУСУФ:

Да ти објасним.

Ево у чему је ствар.

Није лоше да покажеш

да ниси прзница, да умеш да се савладаш,

да умеш да будеш разборит и племенит.

ХАСАНАГА:

Шта ја имам њему да се показујем?

ЈУСУФ:

Ко каже њему?

Ко зна ко је већ чуо

шта тражи Хасанагиница.

Сад сви чекају шта ћеш ти да кажеш.

Има их који мисле да ћеш одбити,

и који због тога можда већ трљају руке;

мисле да си се сам отписао.

Једва чекају да ово одбијеш,

да кажу: осоран, тврд, неосетљив, себичан,

не види даље од носа.

Није тај ни за шта.

Извини, али тако ће казати,

То није моје мишљење,

ја само цитирам.

А ако је пустиш да се опрости с дететом,

казаће: види ти њега,

стрпљив је и мудар, није закерало,

уме да дипломатише,

тај је погодан и за озбиљније послове!

ХАСАНАГА:

Значи, и то се броји?

ЈУСУФ:

А осим тога,

ово изгледа као знак помирења.

То ти засад не би шкодило,

док се све ово не разбистри.

Кад бег већ смирује,

ни теби не иде у рачун да таласаш.

ХАСАНАГА:

Значи, кажеш да пристанем?

ЈУСУФ:

Ти види. Ја бих пристао.

ХАСАНАГА:

Али пази, у ово своју главу улажеш!

ЈУСУФ:

Да улог није мало превелики?

ХАСАНАГА:

Не уображавај. Ниси толико глават.

(Хасанага и Јусуф прилазе бегу Пинторовићу)

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Решисте ли?

ХАСАНАГА:

Ти знаш да нисам прзница ни ситничар,
него племенит човек, широке руке.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Тако сам о теби увек и мислио.

ХАСАНАГА:

И, ето, решио сам да дозволим!

Нек дође, нека се опрости с дететом!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Баш ти фала!

Ово ти нећу заборавити!

ЈУСУФ:

А кад долазе сватови?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

За шес дана.

ХАСАНАГА:

Нешто много брзо?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Значи — договорено?

Да ја сад идем.

Чека ме стотину послова.

За шес дана, ево нас овде.

На кратко, колко да Хасанагиница

дете погледа, пољуби,

па ми идемо својим путем.

Ма немо да се деранжираш, сам ћу ја!

ХАСАНАГА:

Ма ајде, испратићу те!

(Бег излази, праћен Хасанагом. Јусуф разгледаножеве, Хасанагасеубрзовраћа.)

ХАСАНАГА:

Јес видо? Дошла маца на вратанца!

Ја ти рекох да бег не сме на мене.

Јес видо како се упреподобио?

ЈУСУФ:

Ипак треба да припазиш.

ХАСАНАГА:

Погледај, молим те, колко је стиго да полоче!

Кад пре, побогу брате!

Попио би и сирће, кад је џабалук!

ЈУСУФ:

Мораћеш и ти да се припремиш.

Неће ти бити лако кад видиш Хасанагиницу

како јаше уз туђе колено.

ХАСАНАГА:

Да се опрости с дететом? Ма није ваљда?

Нисам ни ја мутан и наиван.

То Хасанагиници на памет није пало!

Много је њој до детета!

То је смислио бег, нико други,

то је лично његова политика.

Мора да је видно муке да је натера!

А мош ли ти да погодиш што он све ово?

Оће да се обезбеди с моје стране!

Зна лисац

одакле може ладан ветар да подуне,

па да му однесе и чалму и главу!

А и ти испаде слаб пророк!

Паде у воду и твоје прогнозирање!

А чу ли шта рече: кадија присто од прве!

Имаћемо посла са папучићем, видећеш!

Онај коњ за санџакбега, и оне сабље и дукати,

нека то засад причека!

Није заглаву!

Да ми је знати како то они замишљају...

Има весеље да им се пресече...

ЈУСУФ:

Пази, сретћеш и Хасанагиницу...

ХАСАНАГА:

Не знам само како да се обучем.

Шта мислиш,
да се појавим у пуном сјају?
Није згодно, кашће правим се важан,
а испашће и да им придајем велики значај.
А да изађем у оном у чем се затекнем?
Не ваља ни то.
Кашће да оћу да их увредим,
да омаловажавам.
Немо да заборавиш да то решимо.
Ипак треба некако да се види
да они мени на подворење долазе!
Треба да будем тако обучен
да се види да сам ја изнад тога!
Разумеш?
Биће то лепа слика!

(Затамњење)

III СЛИКА КУЋА ПИНТОРОВИЋА. БАШТА.

ХАСАНАГИНИЦА:

Значи — сутра.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Не знам, стварно, на шта се више жалиш.

Ајде, зрело размисли:

зар није могло и горе да се заврши?

Реци по души.

Нећу да кажем

да твој брат није и своје рачуне

у све то уплео.

Руку на срце, јесте. И то прилично.

На крају крајева, не можеш ни да му замериш.

Кад те је ага вратио,

брат ти се нашао у тешком положају.

Не само у тешком, него и деликатном.

Окрњен му је углед,

како ће онда моћи да просперира?

Моро је играти на неку јачу карту.

А кадија је ко родна година!
Знаш ли ти шта значи: кадија?
То није човек, него мост
који води право увис!
Брат ти се показо прилично умешан.
Од неприлике направио прилику.
И себи, али и теби.
Сад је ојачо позицију...
Не можеш да кажеш
да при том није мислио и на тебе.
То му се мора признати.
Кадија и ага — ко бог и шеширџија!
И по лепоти, и по угледу,
а богме и по годинама.
ХАСАНАГИНИЦА:
Све то изгледа лепо кад се прича.
Али ту има нешто мутно...
Досад сам осећала само бол.
И зато што губим дете,
и зато што се са мном тако поступа.

Али сад осећам страх...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Да ти приставим чај?

Оћеш од липе? Од шипурка?

Од трешњиних петелъки?

Најбоље да ти скувам од нане.

Нана смирује.

Ако оћеш, има и кантариона,

и камилице.

Можда би мало шербета?

ХАСАНАГИНИЦА:

Ни у соби не смем сама да останем.

Стално као да има некога.

Лепо чујем нечије дисање,

нечије кораке.

И стално сањам сандуке пуне снега!

Не знам зашто баш

сандуке пуне снега...

Не знам шта то може да значи.

А кад се пробудим,

учини ми се ко да се истог часа

неко нагло од мене одмако...

Као да сам у туђој власти.

Али не онако као у агиној,

ил беговој...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Треба да припазиш на онај сервис

за дванес особа.

Мого би да се полупа.

Везове сам ти наслагала

у онај сандук са монограмом.

Да не заборавим:

кључ ти је у соби.

На столу, поред кључа од подрума.

ХАСАНАГИНИЦА:

Код Хасанаге је било страшно.

Ко да сам му војник, а не жена.

Ни сунца, ни месеца.

Уживао је да ме мучи,

да га се гадим.

Намерно није хтео да се купа.
А љубоморан, љубоморан...
Није ме теби пуштао ни кад си болесна...
Кад си ми пред порођај послала Сеаду,
да ми се нађе,
скинуо је до гола,
да провери да није случајно мушко...
А ја пред порођајем...
Па како, после свега тога,
да му дођем у планину?
Растрго би ме на комаде!
У прво време сам плакала.
И знаш ли шта ме је на крају смирило?
Почела сам опет да сањам кадију...
И мислила сам: добро, ово је овде,
овако ми је суђено,
тако се мора;
али тамо, у џенету,
тамо ћу кадији да будем супруга...
МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Допада ми се онај вез.

Зелено на црвеном,

то је прилично необично,

и врло оригинално.

А и лишће је укусно урађено.

За свилу знаш да је из Млетака?

Много леп рад.

А и материјал је првокласан.

ХАСАНАГИНИЦА:

Па ме чека крај неке воде у џенету.

у бради му се цвет замрсио.

Око главе обвио белу

чалму,

а огртачем се плаветним

огрнуо...

Стоји у цвећу до колена...

Мирише као ливада, киша и дуван...

Стоји и чека ме,

а тело му и кроз одећу светли...

Али после је дошло и дете.

Па сам мислила:

како ћу тамо дете да пренесем?

Да се сад то и догоди,

да ме кадија тамо и чека,

оно би и тамо остало Хасанаги!

Оно припада њему, а не кадији!

Видиш, то је то.

Значи — ни овде, ни у џенету. Нигде...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Срећа што је било свиле.

Иначе не би стигли да набавимо.

Треба у кући увек имати резерву.

ХАСАНАГИНИЦА:

Осећам само гађење и страх.

Плашим се јоргана којим се покривам,

плашим се јастука на који спуштам главу;

плашим се виљушке, тањира, кашике,

плашим се цвећа!

Дотакнем хлеб,

па устукнем, ко да сам гују дотакла!

А ти ме још питаш зашто не једем.

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

За последњих шес дана,

ово ми је први пут да седнем!

Те гледај ово, те гледај оно,

те подигни поклопац, помириши,

те где сам оно затурила,

те да ово случајно не заборавим.

Једном речју — напросто да се распаметиш!

Можеш мислити!

ХАСАНАГИНИЦА:

Ага и бег су од истог блата...

Не виде они никога осим себе.

Нек је само њима потаман.

Њима је стало до милости везирове,

а на Алахову милост заборавили!

Они не пазе

да се о бога не огреше,

него да се о везира не огреше!

Зар они не виде

да су везири од данас до сутра?

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Погледај како се одједном стамнило!

ХАСАНАГИНИЦА:

Мора да постоји и нека друга правда...

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Онај мрак почиње и да сева!

ХАСАНАГИНИЦА:

Па оно што ти се овде никако не да

даје ти се на неком другом свету!

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

у овом свету почиње да прокапљује!

ХАСАНАГИНИЦА:

Је л ме то капљицом кише дотако бог?

МАЈКА ПИНТОРОВИЋА:

Ово ми личи на велики пљусак!

Биће боље да пожуримо да уђемо!

(Улазе у кућу. Олуја, сакишом, грмљавином и севањем. Када ол ујапрође, у потамнелу башту улази бег Пинторовић.)

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Сви отишли на спавање...

Не морам више ни с ким да разговарам,
никог да гледам, да трпим, да надмудрујем!
Не морам да будем ни брат, ни бег, ни поданик,
Ни довитљив, ни разуман, ни јак!
Све ми је конопце с руку одрешио
мрак!
Нема људи, само дрвеће,
осећам у себи други разум, друге моћи,
ништа ме не стеже,
дишем пуним плућима,
слободно летим преко воде,
сијам, ко да сам с месечином у браку!
Све се ослободило, све се преобразило,
у мраку!
Ноћас сам снажан, свемоћан,
и слободан по другим законима!
Како сам само леп
у часу кад ме нико не види!
Туђи ми погледи мењају лице,
дају ми други облик,

трпају ми други језик у уста!
Сутра ћу опет устати као глупак
који се упиње да се покаже паметан,
ко слабић који би да се покаже јак!
Где зором нестају блага која нам доноси
мрак?
Само ноћу могу од себе да одахнем!
Ово царство ноћу није султаново,
мирис цвећа је јачи од његове коњице!
Ноћу ни Багдад није далеко, ни Индија,
ни људи из других времена!
Ноћу нема ни мене, ни Хасанаге!
Је ли Хасанага Хасанага и кад спава?
Је ли Пинторовић Пинторовићева маска?
Свако у свом буцаку,
свукли смо одела, изули ципеле,
дунули у свећу, легли, изашли у врт,
и одмарамо се од својих лица,
у мраку...

(Затамњење)

IV СЛИКА ПРЕД ХАСАНАГИНОМ КУЋОМ

МУСА:

Кад једном почнеш да завидиш, готово је.

Томе никад краја, никад се нећеш смирити.

Па и да оно што је најбоље

имаш у највећим количинама,

опет нећеш имати све.

Завидећеш и неком сиромаху

што има плаву закрпу, а ти немаш.

Завидан ти је човек као проклет.

Никад му ничег доста, никад срећан.

(Насценуутрчава Суљо. Сви поскачу.)

ЈУСУФ:

Иду ли?

СУЉО:

Иду. Биће овде за мање од по сата.

ЈУСУФ:

Ви знате шта вам је чинити.

Пре свега пазите на ред.

А ти јави кад наиђу.

(Јусуфулазиукућу)

СУЉО:

А и ово ће једног дана

бити чудо за причање!

ХУСО:

Докле си јахао?

СУЉО:

Докле ми је речено.

Све док их нисам угледо.

АХМЕД:

Има ли их много?

СУЉО:

Биће их преко хиљаде!

ХУСО:

Значи око двеста.

АХМЕД:

А видесте ли јутрос агу?

Свако му пуце изгланцано!

Па кубуре унакрст, па ножеви унакрст!

Човек делија, нема шта!

Просто немам речи!

Па му све сјакти,

рукавом очи да заклањаш!

МУСА:

Шта ћеш, дотерао се човек,

необичан зет му долази!

СУЉО:

Колко ја знам,

не бих реко да долази.

МУСА:

Па ти лепо рече да сватови иду,

и да ће стићи за мање од пò сата!

СУЉО:

Сватови оће, али неће младожења!

АХМЕД:

То сам се ја и питао...

ХУСО:

Како то мислиш да неће?

СУЉО:

Немам ја шта да мислим, видео сам.

Уз Хасанагиницу

иде зеленко без коњаника.

Истина, богато окићен,

узде, узенгије, јабука, све у срми,

види се да је зеленко кадијин,

али кадије нема!

Празно седло.

МУСА:

Знам да је кадија отишо у Нови,

тако се барем причало,

па ће сватове сачекати пред Требињем.

СУЉО:

Сад, кажу, из Новог отишо у Имотски,

кажу неком хитњом,

па ће, као, из Имотског да изађе

у сусрет сватовима.

МУСА:

Све ми то личи на неко измицање.

ХУСО:

Можда не жели да свраћа код Хасанаге?

Можда човеку непријатно?

МУСА:

То је требало Хасанаги да саопштиш.

СУЉО:

Што су ме питали то сам и казао.

МУСА:

Ко зна шта је кадија с бегом смутио,
можда је нека замка, или интрига...

ХУСО:

Политичка?

СУЉО:

Искрено речено,
мени се та свадба без младожење не свиђа.

Нешто ту не мирише како треба.

А и ово свраћање је сумњива ствар.

Све ми говори да се ја држим што даље.

Наше је да стојимо пред вратима,

и да сијамо колко можемо.

Наше је да оставимо утисак,

— не знам ја какав;
кад нас је ага овако облачио,
ваљда је знао шта хоће.

АХМЕД

(засебе):

А што баш ја да саопштим?

Ионако ми не би веровали.

А могли би да кажу и да сам луд,
и то с пуним правом.

А ни Имотски није далеко, чуће се.

Боље да ја гледам своја посла.

Нико ме не вуче за језик.

Мој Ахмеде,

прави се ти луд, ако си паметан!

(Гласно)

Шта мислиш,

да л ће ово одело да нам скидају?

ХУСО:

Јок, оставиће га тако, не теби,

да такав идеш пред одабашницу!

СУЉО:

Биће боље да га пошљу у жито.

ХУСО:

А што у жито?

СУЉО:

Такав такав је — за вране страх н трепет!

МУСА:

Ћути-де! Као да чујем таламбасе!

Богами, јесу таламбаси!

Ево сватова!

Ајде, свако на своје место!

Брзо!

Суљо, по агу!

*(Суљоутрчаукућу.НасценуулазеХасанагиницаибегПинто
ровић.)*

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Момци, зовите Хасанагу!

ХУСО:

Сад је баш један отишо да му јави.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Погле како су упарађени!

Одма се види човек без укуса.

ХАСАНАГИНИЦА:

Знам свако дрво, сваку степеницу,
сваки прозор...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Пушта нас да чекамо...

Ако, ако, можемо ми и причекати...

ХАСАНАГИНИЦА:

Иза оног сам прозора спавала,
са сенком оног чемпреса у постељи.

Колко ли ми је пута

та сенка била једини пријатељ!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Ово чекање почиње да ме нервира!

Окружио се стражом, па се и окуражио!

А да си га видела када сам му саопштио
да долазимо да видиш дете!

Прво поче да затеже, да одбија,

док ти ја не спустих десницу на нож!

Кад виде нож, одма је омекшо!

А види га сад!

Ааа, неће се ово свршити на овоме!

ХАСАНАГИНИЦА:

А тамо је башта. Ено ораха,
прелази му крошња преко зида.

Под орахом седим и везем,
а ногом љуљам колевку...

Низводу цвеће... пун поток облака...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Нисмо дошли да просјачимо,
па да чекамо да нам се смилује!

Да знаш, осећам се врло смешно!

А још смо и покисли...

Само ми још фали да назебем...

ХАСАНАГИНИЦА:

Кућа, зид, орах, прозори,

све нетакнуто,

а за мене је као спаљено...

Боже, да га само још једном видим!

Да ми се очи њиме напуне,

па да их склопим,
да га капцима својим покријем...

(Улазе Хасанага, Јусуфи Суљо)

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Начекасмо се, аго!

Ми дођосмо по договору!

ХАСАНАГА

(Јусуфу):

Погледај је, ефендијо, Алаха ти!

Видиш ли јој накит? Све скупоцено!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Кажем, дођосмо по договору!

Обећао си да ћеш изнети дете,

да се мајка опрости...

ХАСАНАГА

(Јусуфу):

Па види минђуше!

Зракаста минђуша

има кружни централни део

у чијем се средишту налази плави камен

у кружном лежишту.

Око њега се нижу

концентрични кругови емајлираних плочица.

Ободом је радијално учвршћено једанаест

кракова,

на које су стављена прво мања,

па већа зрна бисера.

Само први ред бисера

стављен је на мање сребрне цевчице,

затим су зрна одвајана

Низом гранулираних зрна.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Хасанаго, далеко нам је путовати!

Не бисмо хтели да те задржавамо

и да трошимо твоје драгоцено време...

ХАСАНАГА

(Јусуфу):

А прстен? Види, молим те, прстен!

Карика је готово овална

и целом површином обрађена

орнаментом стилизоване лозице
у коју су смештене розете!
Врат прстена је такође орнаментисан,
а на глави прстена налази се
стилизована представа лава у ходу!

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Моја сестра би да се опрости с дететом!
Што ћутиш? Нећеш ваљда да превариш?
Изнеси то дете,
немо да си такав,
нека га мајка погледа,
макар надвоје-натроје, па д идемо!

ХАСАНАГА

(Јусуџу):

Накитила се богато, да ми се покаже!
Да ме заблесне, да ме засени!
Нема стида ни пред светом!
Намерно прави овако скупу свадбу!
А ди јој је младожења?
Ефендијо, ја младожењу не видим...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Као да говорим зиду.

Јес ли оглувео?

Хасанаго,

мислиш ли износити то дете?

Кажи нешто!

Рекао си да можемо да дођемо!

Шта је сад?

ХАСАНАГА:

Нисте сви стигли...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Сви смо ту!

ХАСАНАГА:

Младожењу вам не видим.

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Шта ће ти сад он?

Њега нисмо ни уговорили.

Овде он нема никаква посла;

ама баш никаква.

ХАСАНАГА:

Ма шта ми каза? Младожења
на својој свадби нема никаква посла?
Чудна ствар...

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Не знам због чега отежемо!

Шта си сад запео?

Досад је могло да буде готово!

Немо, бре, да си такав,

изнеси то дете, шта те кошта,

па да ми идемо даље!

Свако својим путем!

ХАСАНАГА:

И ја сам се једном женио,

и знам ко иде уз невесту.

Знам распоред.

Овде брат, овде чауш, и тако даље,

овде невеста, овде младожења.

Ал овде, где је место младожењи,

ја видим коња!

За кога моју жену удајеш?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Шта под тим подразумеваш?

Шта тим хоћеш да кажеш?

ЈУСУФ

(Суљу):

Брзо, изнеси дете! Пожури!

(Суљоутрчаваукућу)

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Јес ли ти присто да дођемо

само зато да нас овако вређаш

и лично омаловажаваш?

Тако се нисмо договорили!

ХАСАНАГА:

Ја вређам?

Реко си да долазиш са сватовима,

а уместо младожење

мени показујеш коња!

Јесам ли ја теби за спрдњу?

Шта значи ова кљусина?

Чујем хвалиш се

како сад сестру удајеш за бољег!

Тај коњ,

да ли то значи да сам ја био магарац?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Да својим ушима не верујем!

Каква ти је то смишљотина?

Шта си то намислио?

ХАСАНАГА:

Шта сам ја намислио!

Ти си место младожење довео коња!

Хтео си ти мене да увредиш

доведећи ми пред кућу ову кљусину!

Па зар не видиш да си сам себе нагрдио,

и своју рођену сестру, бистра главо!

Водаш је уз тог коња,

као да је за коња удајеш!

Мислиш ли тако по целој Херцеговини?

БЕГ ПИНТОРОВИЋ:

Преко овог ти нећу прећи!

Да си ми рекао насамо,

па да ти некако и прогледам кроз прсте!

Али овако, пред светом!

Ово ти никад нећу опростити!

Ово нисам заслужио од тебе!

Ово је чашу превршило!

Овоме се нисам надао!

Ово ће далеко да се чује!

Овоје преко јего!

И да знаш!

Видиш ли ову зобницу? Добро је погледај!

Ако у њу не стрпам твоју главу,

тако ја из ње зобао!

(УлаземајкаХасанагинаиСуљо, носећиколевку.Разговорсе прекине, тишина, свисузбуњени. КолевкуСуљооставља на средину сцене. Хасанагиница је првос камењена, затим полако, као неверицом, прилази колевци.)

ХАСАНАГИНИЦА:

Шта сад да радим?

Да га помилујем?

Да га гледам?

Како да га се у једном једином трену

за цео живот намилујем и нагледам?
Мало моје, на лавандулу мирише!
Прстић на нози му мирише! Зумбул бели!
Косица му на сапун
и на цвеће
мирише,
колевчица му,
ко облак препун цвећа,
мирише...
Плаче, ђурђевак...
Без твојих суза мајка сиротица,
сузама твојим Стамбол цео да купи...
Видиш ли шта су од нас учинили?
Да се нагну над колевку,
да се постиде...
Мозак ће да им се замрси
кад виде коме су судили...
Не знају да је судија у колевци...
На да не чујем ни кад први пут
каже „мама”,

а мајке му нема,
већ негде мртва у пустињи живи...

ХАСАНАГА:

Није у пустињи, немо да лажеш,
него у Имотском, у кадијином кревету!

ХАСАНАГИНИЦА:

Да бар могу да плачем,
да од мојих суза река нарасте,
да нас та река одавде однесе...

ХАСАНАГА:

Не мораш да се трудиш!
Нема суза ако је срце од камена!

ХАСАНАГИНИЦА:

Чујеш ли шта каже? Срце од камена!

Видиш ли

каким ти каменом мајку именују?

Велики камен... склоните га...

Кадија!

(Наслони главу на колевку. Прилази јој мајка Хасанагина.)

ХАСАНАГА:

Труди се да заплаче, ал не иде!

Не може камен...

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Хасанаго!

ХАСАНАГА:

Ни за мужем, па ево ни за дететом!

Клечи над колевком, као оће да заплаче!

Ајде, исцеди бар једну! Реда ради!

Кани, мајку му, немо се брукати!

Људи те гледају!

МАЈКА ХАСАНАГИНА:

Хасанаго, будало, она је мртва!

(Дугатишина)

ХАСАНАГА:

Ефендијо... нека, сам ћу... остави...

Све што пожелим, све ми постане казна.

Кад је дотакнем, ко да је гуја дотакла...

Приђем, она устукне...

Пред тим страхом изгубиш и вољу и снагу...

Ето зашто је ага стално ратово...

Беснео на другим женама...

Седам ме година питају шта је са децом...

Побеснео сам, напио се ко свиња,

запењен грунуо у њене одаје,

тако је до тога дошло...

Тако је мени колевка кућу напунила...

Првенац, после седам година...

Самовољник, силник, отеро жену...

А отеро је, да се пред њом не стидим.

(Тишина.Хасанагана слањачелонамртвуХасанагиницу.Пољубијеучело.)

Први пут да је пољубим,

а да не склони главу...

(УзимаХасанагиницуна рукеиуносијеукућу.БезПинторовићкаодабитохтеодаспречи,алиодустајеи,заједносамајкомХасанагиномииЈусуфом,улазиукућузаХасанагом.Насцениостајусамоаскери.)

СУЉО:

Ето ти сад.

МУСА:

А ја све време

мислио да је нека политика...

ХУСО:

Човече, онаква жена!

МУСА:

Да није умрла, нико јој не би верово.

АХМЕД:

То јој је тако записано и суђено

још оног часа када је бег

обећо Имотском кадији.

А можда и пре, пре седам година...

Ко зна чија је ово правда...

СУЉО:

Кадија начинио толики трошак, можеш мислити,

а, видиш, свадба му пропаде...

АХМЕД:

Мислиш?

Сад тек почиње да се свадбује.

Немој да ме питаш где.

МУСА:

Што ти будала нађе време за шалу...

АХМЕД:

А ко ти каже да се шалим?

Не зна бег ко му је сестру испросио...

Да си ти жив и здрав,

Имотски ти је кадија

умро још давно, пре седам година!

Био сам тада гробар у Имотском,

ја сам га лично спустио конопцем

и закопо!

Кажу, умро од неке љубави...

(Сви га гледају запрепашћено. Дугатишина. Затамњење.)

Завеса

Београд, 1973.

Table of Contents

ПРВИ ДЕО.. 3

I СЛИКА ВОЈНА БОЛНИЦА У ПЛАНИНИ.. 4

II СЛИКА ХАСАНАГИНА КУЋА.. 25

III СЛИКА ЛОГОР ПРЕД ХАСАНАГИНОМ КУЋОМ.. 42

IV СЛИКА КУЋА БЕГА ПИНТОРОВИЋА.. 61

ДРУГИ ДЕО.. 76

I СЛИКА КУЋА БЕГА ПИНТОРОВИЋА.. 77

II СЛИКА ХАСАНАГИНА КУЋА.. 89

III СЛИКА КУЋА ПИНТОРОВИЋА. БАШТА. 107

IV СЛИКА ПРЕД ХАСАНАГИНОМ КУЋОМ.. 117